SREDOZEMSKE VRSTE VOLČJEGA BOBA

- **Beli volčji bob** (*Lupinus albus* L.)
- **Modri volčji bob** (*Lupinus angustifolius* L.)
- **Rumeni volčji bob** (*Lupinus luteus* L.)

RAZŠIRJENOST V SVETU (FAOstat, 2023)

Površina: okoli 900.000 ha; prevladuje pridelava zrnja sladkih sort modrega volčjega boba za krmo v Avstraliji, kjer nadomešča sojo, sicer je zrnje vseh treh vrst volčjega boba, še posebej sladkih sort primerno za prehrano ljudi. **Pridelek** zrnja je od 0,5 do 6 t/ha. Večji pridelek ima beli volčji bob v primerjavi z modrim in rumenim; povprečni pridelek zrnja v svetu je 1,1 t/ha.

AMERIŠKE VRSTE VOLČJEGA BOBA

Andski volčji bob (*Lupinus mutabilis* Sweet)
Se za zdaj uporablja v lokalni prehrani domačinov. Ima podobne agronomske in uporabniške lastnosti kot sredozemske vrste, le da ima v zrnju še več beljakovin (40 do 50 %). V tradicionalni prehrani odstranjujejo grenke snovi z daljšim namakanjem zrnja, odlivanjem vode in spiranjem z vodo.

Mnogolistni volčji bob (*Lupinus polyphyllus* Lindl.) se je razširil po svetu iz Amerike, še posebej Kanade. Požlahtnjene sorte in hibridi so namenjeni v glavnem za okras, pri čemer zanaša seme v naravno okolje, kjer rastline volčjega boba izpodrivajo avtohtone lokalne vrste. Podivjan volčji bob je v Evropi na seznamu tujerodnih invazivnih rastlin.

UPORABA SREDOZEMSKIH VRST VOLČJEGA BOBA:

ZA IZBOLJŠANJE RODOVITNOSTI TAL, ker ima volčji bob vretenast koreninski sistem, dobro olistanost in sposobnost vezave biološkega dušika.

ZA PREHRANO LJUDI z beljakovinsko bogatim zrnjem sladkih sort in s številnimi možnostmi predelave za izdelke podobne sojinim.

ZA PREHRANO REJNIH ŽIVALI z beljakovinsko bogatim zelinjem, silažo, senom ali presnim zrnjem zmletim v moko.

Na Slovenski sortni listi je od leta 2020 beli volčji bob, tradicionalna in ohranjevalna sorta 'Pepe', selekcija Biotehniške fakultete.

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta

VOLČJI BOB ALI DIVJA KAVA

Pomen v pridelavi in prehrani

Avtorica predavanja in zgibanke:
doc. dr. Darja Kocjan Ačko, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Izvleček: *Različne vrste volčjega boba (Lupinus* spp.*) uvrščamo v botanično družino metuljnic (Fabaceae) in agronomsko skupino zrnatih stročnic. Strupene in grenke snovi v rastlini in zrnju so bile vzrok, da so ga v preteklosti uporabljali bolj za izboljševanje rodovitnosti tal kot za prehrano. S trajnostno usmeritvijo kmetijske politike Evropske unije pa se kažejo nove možnosti za setev in uporabo volčjega boba, ne le grenkih sort, ki so zaradi bogate olistanosti ustrezne za zeleno gnojenje, ampak tudi požlahtnjenih sredozemskih vrst, katerih zrnje je nov alternativni vir beljakovin (30 do 40 %), odpornega škroba in prehranskih vlaknin. Praženo in zmleto zrnje volčjega boba ali divje kave je tudi odličen kavni nadomestek.*

NA ZAČETKU PREDAVANJA BO POKUŠNJA KAVE IZ VOLČJEGA BOBA.

Predavanje v okviru **Društva za biološko-dinamično gospodarjenje AJDA SOSTRO,** Zadružni dom Zadvor, Cesta II. grupe odredov 43, Ljubljana - Dobrunje, sreda, 17. maj 2023 ob 19. uri

OSNOVNE ZNAČILNOSTI

- Rastline volčjega boba imajo globoko vretenasto korenino, močno, pokončno steblo, dlanaste liste poraščene z mehkimi puhastimi dlačicami in metuljaste cvetove, ki po oploditvi oblikujejo večzrnate stroke.
- Volčji bob v simbiozi s pomočjo bakterij *Rhizobium in Bradyrhizobium lupini* veže dušik iz zraka v gomoljčke na koreninah. Proces poteka le pri ustreznem pH tla in če je v tleh dovolj K, P, Mo, Fe in B.
- Volčji bob ima ugoden fitosanitarni vpliv v kolobarju. Alelopatski izločki korenin preprečujejo kalitev nekaterih plevelov in zapleveljenost. V kolobarju je ugodilka (listanka), meliorativka in bogativka tal.
- Pridelek volčjega boba je bodisi zelinje, seno, silaža, zeleno gnojilo (zastirka, podor) in mlado, predvsem pa suho zrnje.
- Alkaloidi (lupinin…), ki so v zrnju in zelinju starih sort in divjih vrst v naravi, so lahko vzrok za zastrupitve, zato se te uporabljajo za izboljševanje tal. Požlahtnjene sladke sorte za prehrano in krmo alkaloidov skoraj ne vsebujejo.
- Znanstveniki so ugotovili, da grenčine v zelinju odvračajo škodljivce na polju, grenčine v semenu pa v skladišču. Manjša za zdravje neškodljiva količina grenčin v zrnju za prehrano ljudi deluje ugodno proti črevesnim zajedalcem in izboljšuje tek.
- Za krmo je primerno presno suho zrnje, ker v primerjavi s sojo ne vsebuje inhibitorjev tripsina, hemaglutaninov in ureaze.
- Absolutna masa semen (50 do 400 g) je odvisna od vrste in sorte; modri volčji bob ima najmanjšo AM, beli največjo.
- Vsebnost beljakovin v zrnju (30 do 40 %) je podobna kot pri soji. Vsebnost maščob (4 do 10 %) je manjša kot pri soji (beli ima več maščob kot modri in rumeni).
- Ogljikove hidrate v zrnju sestavljata odporni škrob in prehranska vlaknina, ki ugodno vplivata na prebavo.
- Alergenost volčjega boba v prehrani ljudi je podobna bobu, soji in arašidu, zato je potrebno označevanje živilskih izdelkov iz volčjega boba.

AGROTEHNIČNI PODATKI

- Vrsta tal: globoka peščena do peščeno ilovnata tla s pH tal od 5 do 8. Kisla tla najbolje prenaša rumeni volčji bob, nevtralna modri in beli; belemu ustreza tudi več Ca v tleh,
- količina semena za setev: 70 do 250 kg/ha,
- medvrstna razdalja: 15 do 30 cm,
- razdalja v vrsti: 5 do 15 cm,
- globina setve: 2 do 5 cm,
- oskrba: česalo, prstasti okopalnik,
- **čas setve** glavnega posevka: marec, april (najprej posejemo modrega in rumenega potem belega); po spravilu žit lahko volčji bob posejemo kot strniščni dosevek v čistem posevku ali mešanici za krmo in zeleno gnojenje; večjo maso zelinja naredi beli volčji bob pri spomladanski setvi,
- **čas spravila zelinja** je v času cvetenja: moder in rumeni imata krajšo rastno dobo, beli daljšo,
- **čas spravila zrnja** je v polni zrelosti zrnja pri 15 do 20 % vlažnosti. Za shranjevanje ga je treba dosušiti na 12 do 14 % vlažnosti.